

РЕЦЕНЗІЇ

*Басиста Ірина Володимирівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін
та оперативно-розшукової діяльності
факультету №3 (м. Івано-Франківськ),
Національної академії внутрішніх справ,
підполковник міліції*

РЕЦЕНЗІЯ

**на монографію Макарова М.А. на тему:
«Судовий контроль у кримінальному провадженні»**

Розбудова України як демократичної, незалежної і правової держави відбувається у складних умовах сьогодення та знаходиться у прямій залежності від стану справ щодо протидії злочинній діяльності. Динаміка та структура злочинності на сьогодні зберігає тенденцію до розширення, охоплюючи усю територію України, близького та далекого зарубіжжя. Особливе занепокоєння викликає злочинність, її пристосованість до нових умов, набуття нею активного, агресивного та все більш організованого характеру.

Формування теоретичного базису щодо протидії злочинності, у свою чергу, вимагає проведення фундаментальних досліджень, до яких, на погляд рецензента, можна віднести, серед іншого, проблематику реалізації функції судового контролю у кримінальному провадженні.

Реалізація завдань кримінального провадження, закріплених у статті 2 Кримінального процесуального кодексу, а саме: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необгрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура, не буде можливим без такої побудови кримінальної процесуальної діяльності, яка ґрунтуватиметься на основі розмежування її основних напрямків (кримінального переслідування (обвинувачення), захисту та правосуддя) та врахуванні функціональної спрямованості діяльності кожного учасника кримінального провадження.

Все це і вимагає, особливо із урахуванням дії Кримінального процесуального кодексу 2012 року, виведення на новий науковий рівень відомої у доктрині кримінального процесу проблеми кримінальних процесуальних функцій. Саме такий напрямок наукового пошуку обрав здобувач, що свідчить про наявність актуальності рецензованого монографічного дослідження.

У статті 3 КПК зазначається, що до повноважень слідчого судді належить здійснення у порядку, передбаченому КПК, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. А вже із аналізу окремих норм

КПК ми можемо констатувати, що дана функція пронизує значну частину процесуальної діяльності на досудовому розслідуванні та реалізується такими шляхами:

1) слідчий суддя приймає рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, надає дозвіл на проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій;

2) слідчий суддя розглядає скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого та прокурора;

3) слідчий суддя реалізовує інші повноваження, визначені КПК що не пов'язані з прийняттям рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, наданням дозволів на проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, розглядом скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора.

Саме з огляду висвітлення цих напрямків реалізації судового контролю здобувач підготував власне монографічне дослідження, яке, як на мене, досягнуло поставленої мети та є суттєвим автентичним внеском в доктрину кримінального процесу.

Проте, незважаючи на надзвичайно важливе значення, проблематики реалізації функції судового контролю, вона рідко привертала увагу радянських та вітчизняних вчених-процесуалістів. На сьогодні відсутні комплексні наукові дослідження щодо змісту і характеристики даної функції, хоча окремі авторитетні наукові кроки у цьому напрямі було зроблено. Зокрема, під час дії КПК 1960 року окремі питання здійснення судом контрольних повноважень досліджували вітчизняні науковці: Ю. П. Аленін, В. Д. Бринцев, С. Г. Герасименко, І. В. Гловюк, Ю. М. Грошевий, І. І. Зарева, О. В. Калиновський, О. В. Капліна, Д. П. Кисленко, І. М. Коз'яков, О. В. Кондратьєв, В. В. Косов, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, М. А. Маркуш, В. Т. Нор, П. П. Пилючук, М. А. Погорецький, В. В. Ринда, М. М. Сичук, Ю. В. Скрипіна, А. Р. Туманянц, П. В. Цимбал, В. І. Чорнобук, М. Г. Шавкун, О. Г. Шило, А. І. Яковинець, О. Г. Яновська та ін. Значний внесок у розвиток теорії судового контролю у кримінальному процесі зробили зарубіжні науковці, зокрема: М. М. Ковтун, Н. О. Колоколов, В. О. Лазарева, Н. Г. Муратова, В. Я. Яблоков та ін.

Після прийняття КПК 2012 р. різні аспекти здійснення слідчим суддею контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні розглядали О. В. Білоус, Д. М. Валігура, С. В. Єськов, С. В. Завада, Т. Г. Ільєва, Н. С. Карпов, О. Б. Комарницька, О. М. Коріняк, Є. Д. Лук'янчиков, М. М. Ольховська, В. О. Попелюшко, С. О. Пшенічко, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, Р. І. Тракало, Л. Д. Удалова, О. Г. Яновська та ін.

У 2016 році Гловюк Іриною Василівною захищено дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему «Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації», що стала значним проривом у оціночних характеристиках окремих функцій, їх класифікації та концептуальних підходах щодо розуміння функцій та їх реалізації окремими учасниками кримінального провадження.

В свою чергу, монографія М. А. Макарова є першою, яка на концептуальному рівні визначає основні напрямки удосконалення кримінального процесуального законодавства, його теоретичних та організаційних засад, що визначають окремі аспекти унормування та реалізації функції судового контролю у кримінальному провадженні. На сьогоднішній день, коли прийнятий і діє новий Кримінальний процесуальний кодекс України, висновки М. А. Макарова набувають особливого практичного значення.

Враховуючи ситуацію, яка склалася, необхідно вказати, що одним із основних завдань, які повинна вирішувати наука у вказаному напрямі – актуалізація наукового та

методичного забезпечення боротьби зі злочинністю, підвищення її результативності шляхом впровадження у діяльність правоохоронних та судових органів найновіших і апробованих наукових досліджень, розробок та передового досвіду. Зазначене свідчить про те, що тема монографічного дослідження є актуальною та відповідає визначеним напрямкам наукових досліджень, що здійснюються в Україні.

Необхідно звернути особливу увагу на проведене здобувачем обширне анкетування, вивчення значної кількості матеріалів кримінальних справ (проваджень), тощо. В монографії присутні узагальнені відомості анкетування, опитування і вивчення справ (проваджень), а також по тексту автором використано емпіричний матеріал, що безсумнівно свідчить про репрезентативність, обґрунтованість висновків та пропозицій автора. Абсолютна більшість висновків автора характеризується науковою новизною і заслуговує підтримки.

Висновок: рецензована монографія М. А. Макарова на тему: «Судовий контроль у кримінальному провадженні» відповідає всім вимогам до такого різновиду видань, тому може бути рекомендована для використання в навчальному процесі зі студентами юридичних навчальних закладів, факультетів та спеціальностей, а також – для суддів та працівників правоохоронних органів.

Надійшла до редакції 28 жовтня 2016 р.

